

УДК 342.9:351.74

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.31>*О. В. Попович, М.-Д. Д. Генцарюк, А. І. Анікеева*

ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Постановка проблеми. Заходи адміністративного припинення, які застосовуються Національною поліцією, привертають особливу увагу з метою забезпечення громадського порядку та безпеки в умовах розвитку правової держави. Ці заходи є важливим інструментом у системі адміністративного примусу, що дозволяє ефективно реагувати на правопорушення та забезпечувати дотримання законності. Вони спрямовані на негайне припинення протиправних дій, відновлення порушених прав та інтересів громадян, на запобігання можливим негативним наслідкам. Тож дослідження правових аспектів застосування таких заходів є актуальним завданням як для науковців, так і для практиків.

Метою статті є дослідження заходів адміністративного припинення загального призначення, що застосовуються Національною поліцією.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах забезпечення громадського порядку та безпеки громадян є однією з ключових функцій держави, що реалізується через діяльність правоохоронних органів. Національна поліція України, як основний суб'єкт у цій сфері, виконує важливу роль у підтриманні громадського порядку та запобіганні правопорушенням. Одним із інструментів, що використовуються поліцією для досягнення цих цілей, є заходи адміністративного припинення загального призначення. Ці заходи спрямовані на негайне реагування на порушення, що можуть загрожувати громадському порядку та забезпечувати безпеку громадян.

Адміністративні заходи припинення загального призначення включають в себе широкий спектр дій, які можуть бути застосовані поліцією для відновлення правопорядку. До них належать, зокрема, затримання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї у випадках, передбачених законодавством. Важливість цих заходів полягає в їхній здатності оперативно реагувати на ситуації, що вимагають негайного втручання, з метою запобігання ескалації конфліктів та забезпечення безпеки громадян.

Законодавча база, що регулює застосування заходів адміністративного припинення, є складною та багатогранною. Основним нормативним актом, що визначає порядок застосування таких заходів, є Закон України «Про Національну поліцію» [1]. Цей закон встановлює підстави, умови та межі застосування адміністративних заходів, а також визначає права та обов'язки поліцейських під час їх реалізації. Важливою складовою законодавчого регулювання є також підзаконні акти, які деталізують процедури та стандарти дій поліції у конкретних ситуаціях.

Ефективність застосування заходів адміністративного припинення значною мірою залежить від професійної підготовки поліцейських, їхньої здатності швидко

оцінювати ситуацію та приймати адекватні рішення. Важливим аспектом є також дотримання прав і свобод громадян під час реалізації цих заходів, що вимагає від поліцейських високого рівня правової культури та етичних стандартів. Недотримання цих вимог може призвести до порушень прав людини та негативних наслідків для іміджу поліції.

Таким чином, заходи адміністративного припинення загального призначення є важливим інструментом у діяльності Національної поліції, що вимагає чіткого законодавчого регулювання та високого рівня професійної підготовки поліцейських. Тож дослідження цього питання є актуальним для вдосконалення правозастосовної практики та підвищення ефективності правоохоронної діяльності в Україні.

Відмічаючи те, що заходи адміністративного припинення загального призначення є важливим інструментом у діяльності Національної поліції, спрямованим на забезпечення громадського порядку та безпеки, зауважимо, що вони включають такі дії, як затримання осіб, перевірка документів, обмеження доступу до певних територій та інші подібні заходи.

Заходи адміністративного припинення є найчисленнішими з усіх адміністративно-примусових заходів і характеризуються насамперед тим, що їх застосування спричиняється реальною протиправною ситуацією і починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання запобіжних заходів стає вже неефективним або й зовсім марним. Заходи адміністративного припинення не відвертають, а безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння, створюють умови для встановлення особи порушника, з'ясування обставин справи й реальної можливості для подальшого застосування до порушника заходів адміністративного або іншого впливу. Вчені зауважують, що до заходів адміністративного припинення, застосування яких правоохоронними органами найбільш ефективно сприяє забезпеченню національної безпеки, належать: винесення офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки; затримання, не пов'язане із провадженням у справах про адміністративні правопорушення; примусове повернення іноземців та осіб без громадянства; забезпечення фактичного виконання рішень судів про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства; застосування зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу [2].

На відміну від адміністративних стягнень, заходи адміністративного припинення не мають карального характеру стосовно особи, до якої їх застосовують. Адміністративні стягнення виконують не лише виховну, а й репресивну функцію, тому їх дія орієнтована на минуле, тобто вони є ретроспективними. Заходи ж адміністративного припинення спрямовані на теперішнє, адже дозволяють оперативно й самостійно врегулювати конфліктну ситуацію, зокрема примусово зупинити правопорушення. Водночас вони можуть створювати умови для подальшого притягнення винних до відповідальності. Часто такі заходи застосовуються і щодо об'єктивно протиправних дій осіб, які не підлягають юридичній відповідальності, наприклад, душевнохворих чи малолітніх. Для використання заходів адміністративного припинення не є обов'язковим встановлення вини порушника.

Науковці заходи адміністративного припинення класифікують за двома групами – заходи загального і спеціального призначення [3, с. 358].

Заходи адміністративного припинення загального призначення, які застосовуються в повсякденній практиці багатьма суб'єктами владних повноважень, насамперед Національною поліцією, виходячи з мети їх застосування, поділяють на самостійні (або оперативні) й допоміжні (забезпечувальні).

Особливу групу заходів адміністративного припинення становлять заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. До таких заходів Кодексом України про адміністративні правопорушення [4] віднесено:

- доставлення порушника (ст. 259);
- адміністративне затримання (ст. ст. 261–263);
- особистий огляд і огляд речей (ст. 264);
- вилучення речей і документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, зокрема тимчасове вилучення посвідчення водія, тимчасове затримання транспортних засобів (ст. 265-265-2, 265-4);
- відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 266).

Заходи адміністративного припинення спеціального призначення розглядають як комплекс виняткових екстраординарних засобів адміністративного впливу. Спеціальний характер таких заходів визначає специфіку підстав їх застосування. Це, як правило, невідкладні випадки, коли потрібно припинити протиправні дії, небезпечні для життя і здоров'я людей. Крім того, заходи спеціального призначення застосовуються тоді, коли були використані й не дали бажаних результатів усі інші форми попереднього впливу на правопорушників. Застосуванню сили чи зброї має передувати попередження про намір їх застосувати. Тож поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили чи вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим.

Важливу роль у застосуванні заходів адміністративного припинення відіграє правова обізнаність громадян. Підвищення правової культури населення стає ефективним інструментом у зменшенні кількості випадків неправомірного застосування заходів адміністративного припинення, інформаційна грамотність щодо прав та обов'язків громадян сприяє зменшенню кількості конфліктних ситуацій між поліцією та населенням. Ефективність заходів адміністративного припинення також залежить від наявності чітких нормативно-правових актів, які регулюють їх застосування. Не слід забувати і про впровадження сучасних інформаційних технологій, про які зазначає професор Т.А. Латковська, досліджуючи адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України. Вчена зазначає, що ефективність діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки

значною мірою залежить від рівня координації між різними державними структурами [5, с. 451; 452].

Важливим аспектом, що потребує уваги, є також питання контролю за діяльністю поліції з боку громадськості та незалежних органів, залучення яких може сприяти підвищенню ефективності роботи та зменшенню кількості випадків неправомірного застосування заходів адміністративного припинення. Важливо враховувати й той факт, що надмірне застосування адміністративних заходів може призвести до порушення прав громадян, що, у свою чергу, може викликати недовіру до правоохоронних органів. Необхідно забезпечити, щоб адміністративні заходи не лише карали правопорушників, але й сприяли їхній ресоціалізації та запобіганню повторним правопорушенням.

Не слід відкидати взаємодію Національної поліції з іншими державними органами та громадськими організаціями у процесі застосування адміністративних заходів. Співпраця з іншими структурами може підвищити ефективність заходів та забезпечити комплексний підхід до вирішення проблеми правопорушень. Зокрема, залучення громадських організацій може сприяти підвищенню рівня довіри до поліції та забезпечити більш прозоре та об'єктивне застосування адміністративних заходів.

Розглядаючи взаємодію Національної поліції України з громадськістю та органами місцевого самоврядування, вчені зазначають, що поліпшення такої взаємодії залежить від зміни її організаційної структури, пропонуючи утворення місцевої (муніципальної) поліції як самостійної поліцейської структури, яка фінансується за рахунок місцевого бюджету з підпорядкуванням певних служб і наданням обов'язків, які відповідають місцевим умовам [6, с. 579].

Окремо слід зазначити роль технологій у процесі застосування адміністративних заходів. Використання сучасних технологій, таких як відеоспостереження та аналітичні системи, може значно підвищити ефективність роботи поліції та забезпечити більш точне виявлення правопорушень. Однак, важливо враховувати етичні аспекти використання таких технологій, зокрема, питання конфіденційності та захисту персональних даних громадян.

Висновки. У процесі дослідження заходів адміністративного припинення загального призначення, що застосовуються Національною поліцією, було виявлено низку ключових аспектів, які потребують детального аналізу. По-перше, важливо зазначити, що ефективність таких заходів значною мірою залежить від правової бази, яка регулює їх застосування. Законодавчі акти, що визначають повноваження поліції у цій сфері, повинні бути чіткими та недвозначними, аби уникнути можливих зловживань або неправомірного застосування сили. Це підкреслює необхідність постійного моніторингу та оновлення нормативно-правових актів відповідно до сучасних викликів, особливо під час воєнного стану.

По-друге, важливим аспектом є підготовка та навчання поліцейських кадрів, які безпосередньо здійснюють адміністративні припинення. Високий рівень професійної підготовки та обізнаність із правами людини є критично важливими для забезпечення законності та правомірності дій поліції. Відповідні навчальні програми повинні включати не лише теоретичні знання, але й практичні навички,

що дозволяють ефективно діяти в різних ситуаціях, зберігаючи при цьому повагу до прав і свобод громадян.

Третім важливим аспектом є взаємодія поліції з громадськістю. Довіра населення до правоохоронних органів є ключовим фактором у забезпеченні громадського порядку та безпеки. Застосування заходів адміністративного припинення має бути прозорим і зрозумілим для суспільства, що сприятиме підвищенню рівня довіри до поліції. Важливу роль у цьому процесі відіграють комунікаційні стратегії, які повинні бути спрямовані на інформування громадськості про законність і необхідність таких заходів.

Нарешті, слід звернути увагу на механізми контролю та оцінки ефективності застосування адміністративних заходів. Впровадження системи незалежного моніторингу та оцінки дій поліції дозволить виявляти недоліки та розробляти рекомендації для їх усунення. Це сприятиме підвищенню якості роботи правоохоронних органів та забезпеченню дотримання правових норм у процесі здійснення адміністративних припинень.

Література

1. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Артемов В.Ю., Благодарний А.М. Застосування заходів адміністративного припинення для виконання завдань із забезпечення національної безпеки: теорія та практика правового регулювання. *Вісник кримінального судочинства*. № 3–4. 2020. С. 130-138.
3. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#top>
5. Латковська Т.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. С. 448-452.
6. Шевченко С.І. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Національної поліції України та органів місцевого самоврядування та перспективи нормативно-правового регулювання в питанні організації захисту публічного порядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 7/2022. С. 576-579. http://lsej.org.ua/7_2022/139.pdf

Анотація

Попович О. В., Генцарюк М.-Д. Д., Анікєєва А. І. Заходи адміністративного припинення загального призначення, що застосовуються Національною поліцією. – Стаття.

В дослідженні розглядаються перспективні аспекти поліпшення норм адміністративного права України щодо заходів адміністративного припинення загального призначення, які застосовуються Національною поліцією. Зазначається, що низкою нормативно-правових актів визначаються підстави, порядок та межі використання таких заходів, серед яких є Закон України «Про Національну поліцію», як основний законодавчий акт, що регулює діяльність Національної поліції у цій сфері. Відповідно до цього закону, поліція має право застосовувати заходи адміністративного припинення у випадках, коли це необхідно для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, а також для забезпечення громадського порядку. Важливим аспектом є дотримання принципу пропорційності, що передбачає вибір таких заходів, які є необхідними та достатніми для досягнення поставленої мети.

На практиці заходи адміністративного припинення можуть включати різноманітні дії, такі як затримання правопорушників, обмеження доступу до певних територій, застосування фізичної сили або спеціальних засобів. Кожен з цих заходів має свої особливості та обмеження, які визначаються

законодавством та підзаконними актами. Важливою умовою є документування всіх дій, що забезпечує контроль за законністю та обґрунтованістю застосування таких заходів.

Встановлено, що ефективність таких заходів значною мірою залежить від: правової бази, яка регулює їх застосування; високого рівня професійної підготовки та обізнаності із правами людини, що є критично важливими для забезпечення законності та правомірності дій поліції; довіри населення до правоохоронних органів, адже це є ключовим фактором у забезпеченні громадського порядку та безпеки; впровадження системи незалежного моніторингу та оцінки дій поліції, які дозволять виявляти недоліки та розробляти рекомендації для їх усунення.

Ключові слова: заходи адміністративного припинення, Національна поліція, громадський порядок та безпека, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність.

Summary

Popovych O. V., Hentsaryuk M.-D. D., Anikieieva A. I. Measures of administrative termination of a general nature applied by the National Police. – Article.

The study examines prospective aspects of improving the norms of administrative law of Ukraine regarding measures of administrative termination of a general nature applied by the National Police. It is noted that a number of normative legal acts define the grounds, procedure and limits of the use of such measures, among which the Law of Ukraine "On the National Police" is the main legislative act regulating the activities of the National Police in this sphere. According to this law, the police have the right to apply measures of administrative termination in cases where this is necessary to protect the life, health, rights and freedoms of citizens, as well as to ensure public order. An important aspect is compliance with the principle of proportionality, which requires the choice of such measures that are necessary and sufficient to achieve the intended purpose.

In practice, measures of administrative termination may include various actions, such as the detention of offenders, restriction of access to certain territories, the use of physical force or special means. Each of these measures has its own features and limitations, which are determined by legislation and subordinate acts. An important condition is the documentation of all actions, which ensures control over the legality and justification of the application of such measures.

It has been established that the effectiveness of such measures largely depends on: the legal framework regulating their application; a high level of professional training and awareness of human rights, which is critically important for ensuring the legality and lawfulness of police actions; public trust in law enforcement agencies, since this is a key factor in ensuring public order and security; the introduction of a system of independent monitoring and evaluation of police actions, which makes it possible to identify shortcomings and develop recommendations for their elimination.

Key words: measures of administrative termination, National Police, public order and security, law enforcement agencies, law enforcement activity.

Дата надходження статті: 28.09.2025

Дата прийняття статті: 23.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025